

IAT

Handwritten signatures and initials, including 'ΑΡ Β' and a large circular scribble.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΒΗΧΑΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΣ

Ο ΙΑΤΗΡ ΤΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ ΚΟΜΝΗΝΟΥ
ΔΙΟΡΘΟΥΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΟΥΜΕΝΟΣ

Ὁ Θεόδωρος Βαλσαμῶν συμπεριέλαβεν εἰς τὴν Ἐξήγησιν τῶν ἱερῶν καὶ θείων κανόνων χρυσόβουλλον λόγον τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ Κομνηνοῦ, λεγόμενον Ἰατῆρα ὡς ἰώμενον τὰ χωλεύοντα ἴσως δικαιώματα τῶν ἀπανταχοῦ ἐκκλησιῶν καὶ ἀπολυθέντα τῷ 1148. Ἐκείθεν δὲ παραλαβόντες ἐξέδωκαν τὸ χρυσόβουλλον τοῦτο πρῶτος μὲν ὁ *E. Bonafidius*¹, εἶτα δ' ὁ Ἰωάννης Δεονγκλάβιος², κατόπιν ὁ Γ. Πάλλης καὶ Π. Ποτλῆς³ καὶ τέλος ὁ *Zachariae von Lingenthal*⁴.

Τοῦ χρυσόβουλλου τούτου ἀντίγραφον περιέχεται καὶ ἐν φ. 326^ρ-327^ρ τοῦ Βαροκκικοῦ κώδικος CXXXI τῆς ἐν Ὁξωνίᾳ Βοδληϊανῆς βιβλιοθήκης, γεγραμμένου ἐπὶ βομβυκίνου χαρτοῦ τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κώδιξ οὗτος πλὴν διαφορῶν ἀμαρτάδων περιέχει καὶ οὐκ ὀλίγας ἀξιολόγους διαφοροὺς γραφᾶς, περιλαμβάνει δὲ καὶ συμπλήρωμα ἐν τέλει τοῦ χρυσόβουλλου, λείπον ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων, ἐκδίδομεν αὐτὸ καὶ πάλιν κατωτέρω, παρατιθέντες ὑποσελίδιους τὰς διαφοροὺς γραφᾶς τοῦ Βαροκκικοῦ (B), κατ' ἀντιβολὴν πρὸς τὰς παρὰ τῷ *Zachariae von Lingenthal* (Z).

Ἐχει δὲ τὸ χρυσόβουλλον ὧδε:

¹ *Juris Orientalis libri III ab Enim. Bonafidio digesti.* Ἐν Περσιείοις. 1873. σ. 109.

² *Juris Graeco-Romani tam canonici quam civilis tomi duo.* Ἐν Φραγκοφορτίῳ. 1596. Τόμ. Α' σ. 149.

³ Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων. Ἀθήνησιν. 1852. Τόμ. Β' σ. 608 κ. εἰ.

⁴ *Jus Graeco-Romanum. Pars III. Novellae Constitutiones.* Ἐν Λειψίᾳ. 1857. σ. 443 κ. εἰ.

-1916

Τὸ χρυσόβουλλον

Δόγος ὁ λεγόμενος ἱατῆρ δν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀπάσαις
ὁ ἐν εὐσεβεῖ τῇ μνήμῃ γεγονὼς βασιλεὺς κῦρ Μανουὴλ
ἐπεβράβευσεν.

5 Παρεξεβλήθη ἀπὸ τῆς ἐναποκειμένης πρωτοτύπου θέσεως
τῷ καθ' ἡμᾶς σεκρέτῳ τῶν οἰκειακῶν τῷ κατὰ

Ὁ μὲν μετὰ Μωσέα τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ ἐκεῖνος στρατηγὸς Ἰησοῦς,
τὰ ἱεριχούντεια καθελεῖν ἐπειγόμενος ὀχυρώματα, ταῖς ἱερεῦσι κύ-
κλω σαλπίζειν ἐκέλευε καὶ οὕτω παραδόξως τὰς τῶν τειχῶν ἐπάλ-
10 ξεις κατέρριπτε. Τῇ δὲ τοῦ νέου τῷ θεῷ ἐκλεκτοῦ καθηγουμένη τού-
του λαοῦ βασιλεῖα μου μετὰ τὸν ἐν βασιλευσιν ἐκεῖνον ἄλλον Μωσέα,
τοῦ λαοῦ σωτήρα καὶ ὁδηγόν, τὸν ἀσπίδιμον λέγω αὐθέντην τῆς βασι-
λειᾶς μου καὶ γεννήτορα, ὡς περ τινα τεῖχη καθελεῖν ἐπειγομένη ἱε-
ριχούντεια τὰς τοῦ κοινῶ τῶν Χριστιανῶν ἐχθροῦ ὀχυρώσεις, τοῦ
15 δυτικοῦ λέγω δράκοντος, τοῦ τῆς οἰκειακῆς κατατυρανοῦντος γῆς
κακείθεν κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας καθὼς ἐρπύσαντος,
ἀναλόγως οἷα πνευματικὰς τινὰς σάλπιγγας τὰς τῶν τὸν θεὸν ἐξιλε-
ουμένων καθ' ἑκάστην ὑπὲρ ἡμῶν ἀρχιερέων εὐχὰς πρὸς ἐκείνου
καθαίρεσιν συνεργούσας ἔχειν ἐδέησεν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ θεόπτης
20 Μωσῆς, ὀπνίηκα τῷ Ἀμαλῆκ συνεκρότει τὴν μάχην, ἱερεῦσιν ἐκατέ-
ρωθεν στηριζόμενος, οὕτω τοῦτον κατετροποῦτο καὶ ὑπερίσχυε. Κατ'

1-4. Τὸ χρυσόβουλλον ... εὐσεβεία ... ἐπεβράβευσεν B : Ἀπελύθη χρυσόβουλλος
λόγος τοῦ κραταίου ἁγίου ἡμῶν βασιλέως κατὰ μῆνα Φεβρουάριον, ἐπισημείσεως ἰα'
τοῦ <σχρ> ἔτους, ὁ καὶ ἱατῆρ λεγόμενος ὡς ἰώμενος τὰ χωλεύοντα ἴσως δικαιο-
ματα τῶν ἀπανταχοῦ ἐκκλησιῶν, ἐπισκοπῶν δηλονότι καὶ μητροπόλεων καὶ αὐτῆς
τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. Ὅς καὶ κατὰ ὄμμα οὐτωςὶ διαλαμβάνει Z 5-6. Παρεξ-
εβλήθη τὸ κατὰ B : λείπουσι Z 8. ἱεριχούντεια Z : ἱεριχούντ B
8-9. κύκλω Z : ἐκεῖνοις B 9. παραδόξως Z : παραδόξ (= παραδόξως)

ἐπιφερομένων ἄνωθεν τῶν βρχυγραφικῶν διορθώσεων ∞ (= παραδόξων) καὶ
c (= παραδόξων) 10. τῇ B ὡς καὶ αἱ πρότεροι ἐκδόσεις : ἡ Z 13 (καὶ κατω-
τέρω). ὡς περ τινα Z : ὡς πέρ τινα B 13-14. ἱεριχούντεια Z : ἱεριχούντ B
16. ἐπικρατείας Z : ἐπικρατίας B 19. ἔχειν B : λείπει Z, ὅστις εἶχε προ-
τείνει τὴν προσθήκην αὐτοῦ, μεταβάλλων ἄνευ λόγου καὶ τὸ ἐδέησεν εἰς δεήσει
21. κατετροποῦτο καὶ Z : κατετροποῦτ... τῶν λοιπῶν ὄντων τιφσεβρώτων B

ἐκείνον οὖν καὶ ἡ βασιλεία μου, τοῦ ἀρχιερατικοῦ δεσμένη ὑποστη-
ρίγματος, εἰς τὴν κατὰ τοῦ νέου τούτου Ἀμαλῆκ προκειμένην ἀντι-
παράταξιν καὶ ὡσπερ τινὰ στῦλον φωτὸς τοῦ νέου Ἰσραὴλ προηγού-
μενον καὶ τὰ τούτου κατευθύνοντα διαδήματα, τὰς τούτων ἔχειν εὐ-
χὰς ἐθέλουσα, τὸν περὸντα χρυσόδουλλον λόγον τῆ τε μητρὶ πασῶν 5
τῶν ἐκκλησιῶν, τῆ νέᾳ Σιών, τῇ τῆς ἁγίας Σοφίας ἐνδοικιτήματι, καὶ
τοῖς κατὰ τὰς νήσους πάσας καὶ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν ἀρχιε-
ρεῦσιν ἐπεβράβευσε, τὰς ὑπὲρ τῆς βασιλείας μου τούτων εὐχὰς ἐπὶ
πλέον ἐντεῦθεν ἀναρρωνύουσα. Ἀκριθῶς γὰρ οἶδεν ἡ βασιλεία μου
ὡς οὐ σώζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ ὡς γίγας οὐ σωθή- 10
σεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ, ψευδῆς δὲ ἵππος εἰς σωτηρίαν κατὰ
τὸν θεῖον φάναι προφήτην καὶ ψαλμογράφον καὶ θεοπάτορα.

Τοιγάρτοι καὶ τὸ ἀπερικλόνητον πάντη περιφυλάττεσθαι θέλουσα,
τῆ τε πασῶν προκαθημένη ἐκκλησίᾳ καὶ ταῖς μνημονευθεῖσι πᾶσιν
ἀρχιερεῦσι τῶν ὁπουδήποτε ἁγίων ἐκκλησιῶν καὶ τὸ ἀσφαλὲς τῶν 15
προσόντων ταύταις δικαιομάτων ἐπὶ τῇ κατοχῇ αὐτῶν βεβαιότερον
καθιστώσα, προσεπανορθοῦσα δὲ καὶ εἴ τι που χυλεῦον ἴσως ἐστὶν ἐν
ταῖς αὐτῶν δικαιομασίαι καὶ τῆς ἀκριθείας λεγόμενον, καὶ οὐ μόνον
τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἴ τι που ἀρεῖλον ἐπακολούθησαι δικαίωμα πρὸς
τὴν ἀσφαλή των τοιοῦτων ἀκινήτων δεσποτείαν, κατοχὴν τε καὶ κυ- 20
ριότητα γενέσθαι ἴσως οὐκ ἔφθασεν, αὐτὸν δὲ τὸν παρόντα χρυσό-
δουλλον λόγον Ἰατῆρα ἡ βασιλεία τούτου δὲ τοῦ ἁλλείποντος αὐταῖς
ἐπιδέδωκεν, οἷον ἄρτιον καὶ ὀλομελὲς δεικνύοντα τὸ ἐπὶ τούτοις δι-
καιον καὶ ἐς τὸ παντελὲς ἀδιάσειστον. Δι' οὐ καὶ βεβαιοὶ μὲν καὶ ἀ-
σφαλέστερον τίθησι πᾶν προσὸν ταῖς κατ' αὐτοὺς ἁγιωτάταις τοῦ θεοῦ 25
ἐκκλησίαις καὶ αὐτῇ τῇ πασῶν προκαθημένη δικαίωμα ἐπὶ ταῖς αὐ-
τῶν ἀκινήτοις, ὅποσον ἂν καὶ καθέστηκε, κἂν ὁπουδήποτε ταῦτα διά-
κεινται, καὶ τὸ καλὸν κάλλιον τίθησι τῇ ἐπικρίσει τε καὶ ψήφῳ τῆς

3. στῦλον ἔγραψα ; στῦλον ZB 6. ἁγίας B ; τοῦ θεοῦ Z 7. ταῖς Z : τῆς B

7-8. ἀρχιερεῦσιν Z : κενὸν ἄγραφον B 8. μου Z : λείπει B 9. ἐν-
τεῦθεν B : λείπει Z 13. περιφυλάττεσθαι Z : φυλάττεσθαι B 14. ἐκκλη-
σία B : ἐκκλησιῶν Z 15. ὁπουδήποτε Z : ὁπουδήποτε B 16. προσόντων Z :
προσώπων B βεβαιότερον Z : βεβαιότερον B 17 (καὶ κηρωτέρω). τί Z :

τι B 20. δεσποτείαν Z : δεσπό B κατοχὴν Z : κατοχὴν ἐκ τοῦ κατοχὴν B
τε Z : τὲ B 23. δεικνύοντα Z : δεικνῶντα B 24. ἐς B : εἰς Z 25. πᾶν Z :
λείπει B αὐτοὺς Z : αὐταῖς Z 26. πασῶν B : τούτων Z 27. καὶ B :
λείπει Z καθέστηκε Z : καθέστηκεν B 28. ἐπικρίσει Z : ἐπιχρίσει B τε Z :
τὲ B

βασιλείας μου, πᾶν δὲ ἐν αὐτοῖς ἐν ὁποίοις εἴποι τις θεωρούμενον,
 εἴτε ἐν χρυσοβούλλοις λόγοις διαφόρων βασιλέων εἴτε ἐν σιγιλλοῖς
 εἴτε ἐν ἀπλάσι προστάξεσιν εἴτε ἐν λύσεσιν εἴτε ἐν πρακτικοῖς ὑπο-
 σκάζον καὶ κατὰ τι τοῦ ἀκριβοῦς καὶ τῆς ὀφειλομένης ἀκολουθίας
 5 λειπόμενον, ἀπὸ τε βασιλικῶν προσταγμάτων καὶ νόμων ἐπανορθοῖ,
 καὶ διορίζεται μὴ κατὰ τι πρόκριμα ἐκ τούτων εἶναι πάσαις ταῖς δη-
 λωθείσας ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις ἐς τὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἀλλὰ τὸ
 ὑπόσαθρον ἐκεῖνο καὶ ἀσθενὲς εὐτονώτατον εἶναι καὶ ἀνάλωτον πάση
 δικαιολογίᾳ τοῦ βουλομένου λέγειν τι ὑπὲρ τοῦ δημοσίου, τῷ παρ-
 10 ὄντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας μου βρωννύμενον καὶ σφόδρα
 ἐνδυναμούμενον. Καὶ, ἵνα ἀπὸ τῶν πολλῶν ὧν ἂν τις ἐννοήσειεν, ὀλί-
 γων τινῶν ἢ βασιλεία μου ἐπιμνησθεῖη, ἐὰν τυχὸν δωρεὰ αὐτοῖς παρ-
 οίκων ἄποσος εἴη ἢ μέτρων γῆς ἢ αὐτούργιάν τινα ἐκαίνισαν ἐν τοῖς
 15 τοιοῦτοις κτήμασι, τυχὸν μὴ δωρημένα αὐτοῖς, ἢ ἐδωρήθησαν μὲν,
 οὐκ ἀνετράπησαν δὲ αἱ περὶ τούτων προστάξεις ἢ ἐπὶ προαφωρισμέ-
 νοις δωρημένοις αὐτοῖς αἱ ἐπὶ προαφωρισμένων προστάξεις οὐκ
 ἀνετράπησαν ἢ τινα τῶν παρισθέντων αὐτοῖς βασιλικῶν προσταγμά-
 των οὐδόλως κατεστρώθησαν ἢ κατεστρώθησαν μὲν εἰς τινα τῶν σε-
 κρήμων, οὐ μὴν γε καὶ ἐπὶ τοῖς προσφόροις σεκρήτοις, ἢ καταστρω-
 20 θέντα ἀπώλοντο, ἴσα δὲ τούτων πεπιστωμένα εὐρίσκειται, ἢ πρακτικῶς
 ὀφείλοντα προβῆναι οὐ προέβησαν ἢ προβάντα οὐ κατεστρώθησαν ἢ
 ὀρισθέντα γενέσθαι λογίσματα οὐκ ἐγένοντο ἢ κατὰ τινα ἴσως ἄλλην
 ὁποῖαν ἂν τις εἴποι αἰτίαν εἴτε κατὰ μέρος εἴτε καὶ καθ' ὀλόκληρον
 25 τὰ προσόντα ταῖς πολλαῖς διαληφθείσαις ἀγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις
 καὶ τῇ μητρὶ πασῶν χωλεύουσι δικαιώματα κἀντεῦθεν οὐκ ἔχουσι τὸ
 ἀπερικλόνητον, κἀν μὴ ῥητῶς ἐνταῦθα πᾶσα ὁποιαδήτις αἰτία ὑπο-
 σκάζειν ποιοῦσα τὰ δικαιώματα ἐκπεφώνηται, ἢ ὄφειλον τυχὸν καὶ
 ἕτερα δικαιώματα προσεπορευθῆναι αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἀκινή-

1. τις ἔγραφα : τις ZB 2. ἐν Z : λείπει B 3-4. ὑποσκάζον καὶ Z :

ὑποσχάζον B 6. τούτων Z : τούτου Z 6-7. πάσαις ταῖς δηλωθήσαις B :
 ταῖς δηλωθείσαις πάσαις Z 7. ἐς B : εἰς Z 8. ἐκεῖνο B : ἐκεῖνων Z 9. τι
 ἔγραφα : τί B : τί Z 12. ἐπιμνησθεῖη Z : ἐπιμνησθήσεται B 13. μέτρων Z :

μέτρα B ἢ B : λείπει Z αὐτούργιάν τινα Z : αὐτούργ' τινὰ B 17. ἢ τινα Z :
 ἢ τινὰ B 18. εἰς τινα Z : εἰς τινὰ B 20. ἴσα ἔγραφα : ἴσα ZB εὐρί-
 σκεται B : εὐρίσκοιται Z 23. τις Z : τίς B εἴποι B : εἴτη Z εἴτε καὶ
 καθ' Z : ἢ καθ' B 25. ἔχουσι Z : ἔχουσι B 26-27. ὑποσκάζειν Z : ὑπο-
 σκάζειν B

τοῖς, ὡς τινων πάντων προδάντων ἐν αὐταῖς· εἰ γὰρ μηδὸλως τι δι-
καίωμα ἐπὶ τινι τῶν προσόντων αὐταῖς ἀκινήτων κέκτηνται, οὐδέν τι
ἀπὸ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου ὠφελήθησονται· κατὰ μηδέν
τι ταῦτα πάντα καὶ ὅσα ἂν τις ἄλλα εἰς νοῦν λάβοι ποτὲ ὑπὲρ τοῦ
δημοσίου ἀγωνιζόμενος καταβλάψαι ποτὲ τὰς τοῦ θεοῦ ἀγίας ἐκκλη- 5
σίας, τὸν τε τῆς τοῦ θεοῦ Σοφίας οἶκον καὶ τὰς λοιπὰς μητροπόλεις,
ἀρχιεπισκοπὰς καὶ ἐπισκοπὰς δυνήσεται ἐπὶ τοῖς, ὡς εἴρηται, διαφέ-
ρουσιν αὐταῖς ἀκινήτοις ἀφ' οἰωνδήποτε δικαιωμάτων. Εἰ γὰρ μηδέν
τι μηδαμῶς· δικαίωμα ἐκτήσαντο ἐπὶ τινων ἴσως τῶν προσόντων αὐ-
ταῖς ἀκινήτων, οὐδεμίαν ἀπὸ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου ὠφέ- 10
λειαν ἔξουσιν, ὡς περ οὐδὲ ἐφ' οἷς ἔσχε τὴν κατοχὴν ὁ δημόσιος ἀφ'
οἰαςδήτινος εὐλόγου αἰτίας μέχρι τῆς σήμερον· ἐπὶ τούτοις γὰρ πᾶσι
τὸ ἀκριβὲς παραφυλαχθήσεται.

Εἰ τις οὖν θελήσει διὰ φιλοχρηματίαν ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν τινὰ
καταφρονῆσαι τῶν ἐν τῷ παρόντι χρυσοβούλλου λόγῳ τῆς βασιλείας 15
μου διωρισμένων, πρῶτον μὲν τὸ τῆς ἀγίας Τριάδος φάγγος, ὅτε παρι-
στάμεθα τῷ φοβερῷ βήματι, μὴ θεάσαιο, ἐκπέσοι δὲ καὶ τῆς τῶν
Χριστιανῶν μερίδος, ὡς ὁ Ἰούδας τῆς δωδεκάθεος, προσεπιτούτος καὶ
τὴν ἀρὰν ἐπισπάσαιο τῶν ἐπ' αἰῶνος πρωτοτόκων δικαίων ἀγίων
καὶ θεοφόρων πατέρων. 20

Ἐφ' ᾧ καὶ παρεγγυώμεθα καὶ πάντα ἐξασφαλιζόμεθα τοῦ μηδένα
τῶν ἀπάντων ἐν οἰωνδήποτε χρόνῳ καθ' οἰωνδήποτε τρόπον ἀνατρέ-
ψαι, μερικῶς ἢ καθόλου, τὸν παρόντα χρυσοβούλλον λόγον τῆς βασι-
λείας μου, γεγενημένον κατὰ τὸν Φεβρουάριον μῆνα τῆς ια' ἰνδικτιῶ-
νος τοῦ εχχγς' ἔτους, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς τε καὶ θεοπρό- 25
βλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

Ἡ ὑπογραφή Μανουὴλ ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς πορ-
φυρογέννητος καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Κομνηνὸς καὶ ἡ διὰ
χρυσοβούλλου σφραγίς τῆς ἀγίας αὐτοῦ βασιλείας. Εἶχε καὶ ἔξωθεν
ἐν ταῖς δέσεσι τῶν κόλλων τὸ τοῦ Ἀκροπολίτου Μιχαὴλ καὶ τὸ 30
κατεστρώθη τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ μηνὶ Μαΐῳ ἰνδικτιῶνος ια'.

1. ὡς τινων Z : ὡς τινῶν B μηδὸλως τι Z : μηδὸλως τί B 2. κέ-
κτηνται Z : κέκληνται B 4. λάβοι B : λάβη Z 5. ἀγίας B : ἀγιωτάτας Z
8. οἰωνδήποτε Z : οἶων δήποτε B 9. ἐκτήσαντο Z : ἐκτήσατο B
11. οὐδὲ Z : λείπει B 16. πρῶτον B : πρῶτα Z 19. δικαίων ἀγίων B :
ἀγίων δικαίων Z 21. Ἀπὸ τῶν λέξεων ἐφ' ᾧ καὶ παρεγγυώμεθα μέχρι τοῦ
κατωτέρω ἐν σ. 326 τέλους λείπουν ἐν τῷ Z 22. οἰωνδήποτε Z : οἰδῆποτε B
28-29. διὰ χρυσοβούλλου εχχγςα : διαχρυσοβούλου B

Ἡ διογραφὴ ὁ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν καὶ νομοφύλαξ Θεόδωρος ὁ Παντεχνῆς, ὁ βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν Ἰωάννης ὁ Συμπονόπολος, ὁ βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν Κωνσταντῖνος ὁ Ἀρτάβασδος, ὁ βασιλικὸς νοτάριος τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν Ἰωάννης ὁ Δίθετος † Τὸ παρὸν ἴσον τῇ
 5 πρωτοτύπῳ σεκρετικῇ παρεκβολῇ ἀντιβαλὼν καὶ κατὰ πάντα ἰσάζον ἐδρῶν ὑπέγραψα.

Τοῦ ἐν μόνῳ τῷ βαροκκικῷ κώδικι εὑρισκομένου ὁ συμπληρω-
 ματος μόνον τὸ πρῶτον μέρος ἀπὸ τῶν λέξεων Ἐφ' ᾧ καὶ
 παρεγγυώμεθα μέχρι τοῦ εὐσεβές τε καὶ θεοπροβλήτων ὑπε-
 σημήνατο κράτος ἀνήκει εἰς αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ χρυσοβούλ-
 λου, ὅπερ ἐντεῦθεν ἀποδεικνύεται ὅτι κολοβὸν παρελήφθη εἰς
 τὴν Ἐξήγησιν τοῦ Βαλαμῖνος, ἐξ ἧς αἱ μέχρι τοῦδε ἐκδόσεις.
 Τὰ δὲ λοιπὰ εἶνε σημειώματα περὶ τοῦ πρωτοτύπου χρυσοβούλ-
 λου, οἷα καὶ ἄλλα ἔχομεν ἐν ἀντιγράφοις ἐπ' ἴσης πλήρη ἢ καὶ
 ἀτελεστάτα¹. Περὶ τοῦ τίνα δὲ σκοπὸν καὶ ἐννοίαν εἶχεν ἢ ἐν
 ταῖς θέσεσι τῶν κώλων γραφῆ τοῦ ὀνόματος τοῦ οἰκείου ἄρ-
 χοντος, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ τοῦ Μιχαὴλ Ἀκροπολίτου,
 ἴδε ὅσα ἐγράψαμεν ἄλλοτε ἐν τῷ Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ ἐ-
 θνολογικῆς ἐταιρείας² καὶ ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμωνι³. Ἦτο
 δὲ συνηθέστερον τοιοῦτος ἄρχων ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου. Δὲν
 περιωρίζετο δὲ ἡ τοιαύτη ἐγγραφή μεγάλου μεγαλωστὶ τοῦ
 ὀνόματος τοῦ οἰκείου ἄρχοντος ἐν τοῖς κολλήμασι τῶν ἀπαρτι-
 ζόντων μόνον ταυτοκρατορικῶν ἐγγραφα τεμαχίων περγαμηνῆς
 πρὸς ἀποφυγὴν ἀντικαταστάσεως τυχόν τῶν ἐν τῷ μέσῳ κει-
 μένων, ἀλλὰ τὸ ἔθος ἐπεξετείνετο καὶ εἰς ἐγγραφα μητροπολι-

3. Συμπονόπολος ἐγγραφα: συμπονό^{πλ} B 5. ἴσον ἐγγραφα: ἴσον Z 6. κατὰ
 πάντα ἐγγραφα: καταπάντα B

¹ Πρὸς. Zachariae von Lingenthal ἐνθ' ἀν. σ. 349, 365, 411, 430, 442
 457, 468, 476, 482, 485, 571, 595, 623, 635, 641, 700.

² Τόμ. Α' σ. 115 κ.ε.

³ Τόμ. 1Α' σ. 102.

τῶν παρέχοντα δικαιώματα ἢ χορηγίας. Οὕτως ἐν ἀντιγράφῳ ἐκδοτηρίου τινὸς ἐγγράφου τοῦ μητροπολίτου Σμύρνης Ἰωάννου, δι' οὗ παρεχωρεῖτο εἰς τὴν μονὴν τῶν Λέμβων ἐν ἔτει 1274 ὡς εἰς μετόχιον ὁ ναὸς καὶ τὰ πράγματα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ εἰς τὰ Σκουροβουλῶν προστίθενται τάδε· Ὁσαύτως εἶχε καὶ ὀπισθεν ὡς ἔθος καὶ διὰ τὸ ἀμφίβολον τῆς κολλήσεως τοῦ χάριτος διὰ τοῦ σακελλίου τῆς ἀγιοτάτης μητροπόλεως Σμύρνης, Ἀλεξίου τοῦ Μαρούλλη¹.

Ἐκ δὲ τῶν εἰς τὸν Ἰατῆρα τοῦ Μιχαὴλ ὑπογεγραμμένων γνωστὸς εἶνε εἰς ἡμᾶς καὶ ἄλλοθεν ὁ Θεόδωρος Παντεχνῆς, ὅστις καὶ ἐπὶ Ἀλεξίου Β' τοῦ υἱοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ ἐξηκολούθει διατηρῶν τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπὶ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν, ὧν ἅμα ἔπαρχος τῆς πόλεως καὶ οἰκῶν περικαλλῆς οἰκῆμα κατὰ τὴν μαρτυρίαν Νικήτα τοῦ Χωνιάτου². Τὸν Θεόδωρον Παντεχνῆν εὐρίσκομεν παρεκβαλόντα καὶ πιστώσαντα ὡς κοιναίστωρα καὶ νομοφύλακα τῷ 1158 τὸ χάρις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Ἁγίου Μάμαντος ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Ἀθανασίου Φιλανθρωπηνοῦ συνταχθέν κτητορικὸν Τυπικὸν τὸ περισωθὲν ἐν τῷ Παρισιακῷ κώδικι Supplement grec 92³. Βλέπομεν δὲ τὸν Παντεχνῆν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα νομοφύλακος καὶ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν μετασχόντα καὶ τῶν θεολογικῶν συζητήσεων, ἃς προσεκάλεσαν κυρίως αἱ θεωρίαι τοῦ πατριάρχου Κοσμά καὶ τοῦ Σωτηρίχου καὶ ὁ ἐπακολουθήσας εἰς αὐτὰς ἐκκλησιαστικὸς σάλος, καὶ αἵτινες ἀπετέλεσαν τὸ θέμα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοπικῶν συνόδων τῶν ἐτῶν 1156, 1157

¹ Miklosich-Müller Acta et Diplomata Τόμ. Δ' σ. 112.

² Ἐκδ. Βόννης σ. 306,7.

³ Ἐν φ. 94^α. Ταῦτα κατὰ τὰ ὄψ' ἐμοῦ τῷ 1876 ληφθέντα ἐκ τοῦ κώδικος σημειώματα καὶ ἀντίγραφα. Ἐκτοτε τὸ Τυπικὸν τοῦ Ἁγίου Μάμαντος ἐξεδόθη ἑλληνιστὶ καὶ ῥωσιστὶ ὑπὸ τοῦ κ. Θεοδώρου Οὐσπένσκη τῷ 1892 ἐν τῷ βυζαντικῷ τμήματι τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὀδησσού σ. 25 κ.έ. Ἰδε σ. 92. Πρβλ. Dmitrievskij Typica. Ἐν Κιέβφ. 1895 σ. 714.

καὶ 1166¹ καὶ τῆς συνελεύσεως τοῦ 1170². Ἐχομεν δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Γεωργίου Τορνίκη, σωζομένην ἐν φ. 11^α κ. ε. τοῦ Βιενναίου Phil. gr. CCCXXI³. Ἦτο δὲ ὁ Θεόδωρος Παντεχνῆς πιθανῶς συγγενῆς τοῦ κορυφαίου ἱατροῦ τοῦ Ἀλεξίου Α΄ Κομνηνοῦ, τοῦ Μιχαῖλ Παντεχνῆ⁴, οὗ ἔχομεν σωζομένην σφραγίδα, ἐν ἣ βλέπομεν αὐτὸν τετιμημένον καὶ διὰ τοῦ αὐλικοῦ ἀξιώματος προέδρου⁵ καὶ εἰς ὃν σώζεται ἀνέκδοτος μονωδία ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἐν τινι κώδικι τῆς Βοδληϊανῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ὁξωνίου⁶.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

¹ Νικήτα Χωνιάτου Θησαυρὸς ὀρθοδοξίας ἐν τῇ τοῦ Migne Patrologia graeca Τόμ. PM' σ. 148, 177, 252. Πρὸς F. Chalandon Jean Comnène et Manuel I Comnène. Ἐν Παρισίοις. 1902 σ. 541, 642, 650.

² Louis Petit ἐν Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς Τόμ. ΙΑ' σ. 469. Πρὸς Chalandon ἐνθ' ἀν. σ. 651.

³ Νέου Ἑλληνομνήμωνος Τόμ. ΙΙ' σ. 6.

⁴ Ἀννης Κομνηνῆς ἐκδ. Βόννης σ. 367, 11 καὶ 375, 1.

⁵ Schlumberger Sigillographie de l'empire Byzantin. Ἐν Παρισίοις. 1884 σ. 687.

⁶ Βυροκκικὸς κώδ. 131 φ. 231^β κ. ε. Ἰδὲ Coxe Catalogi codicum manuscriptorum Bibliothecae Bodleianae pars prima. Ἐν Ὁξωνίῳ. 1853 σ. 220.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000050643